

DARBO NAŠUMO APSKAIČIAVIMO TRIKOTAŽO PRAMONĖJE KLAUSIMU

Z. GAIGALIENE

Darbo našumo didinimas visada buvo labai svarbus mūsų visuomenės vystymosi klausimas. Be nuolatinio darbo našumo didinimo šiuoiaikinio mokslo ir technikos pasiekimų pagrindu negalima sukurti to materialinių ir dvasinių vertybių gausumo, kuris būtinas įgyvendinimui komunizmo principo: „Iš kiekvieno pagal sugebėjimus, kiekvienam — pagal poreikius“.

Sprendžiant didžiulius darbo našumo didinimo uždavinius, labai svarbu ekonomiškai pagrįsti darbo našumo užduotis. Todėl, svarstant darbo našumo didinimo klausimus, ekonominėje spaudoje plačiai nagrinėjama darbo našumo rodiklio, charakterizuojančio jo lygį ir dinamiką, nustatymo problema.

Daugelį metų vieninteliu apibendrinančiu darbo našumo rodikliu buvo laikomas bendrosios produkcijos išdirbis per laiko vienetą, tenkantis vienam pramonės gamybinio personalo darbuotojui. Tačiau toks darbo našumo lygio įvertinimas ne visai patenkina socialistinei pramonei keliamus reikalavimus.

Pastaruoju metu bendrosios produkcijos rodiklio trūkumai plačiai svarstomi mūsų šalies ekonominėje spaudoje. Šio rodiklio trūkumų išnagrinėjimas kiekvienoje pramonės šakoje, atskirose įmonėse padeda geriau apgalvoti naujo rodiklio formavimo kelius.

Panagrinėkime, kokie šio rodiklio trūkumai pasireiškė Lietuvos TSR trikotažo pramonėje.

Lietuvos TSR trikotažo pramonė gamina kojines, viršutinį trikotažą, trikotažo baltinius ir pirštines. Šie gaminiai yra labai įvairūs. Skiriasi ne tik jų fizinė apimtis, bet ir tie patys gaminiai gali būti gaminami skirtingais įrengimais. Augant mūsų šalies žmonių materialinei gerovei, nuolatos didėja patvarių, geresnės išvaizdos trikotažo gaminių paklausa. Trikotažo pramonė turi neatsilikti nuo šių reikalavimų, turi nuolatos įvairinti gaminių asortimentą, gerinti jų kokybę, naudoti naujas, geresnes ir patvaresnes žaliavų rūšis. Tai turėtų skatinti ir gamybos apimtys bei darbo našumo rodikliai. Tačiau šios pramonės šakos techninė pažanga, produkcijos asortimento plėtimas ir kokybės gerinimas ne visada teigiamai veikia darbo našumo lygį, apskaičiuojamą pagal bendrosios produkcijos rodiklį.

Pavyzdžiui, fanginėmis mašinomis numegzti viršutinio trikotažo gaminiai turi daug geresnę išvaizdą ir dėvėjimo savybes už numegztus lėtaeigėmis metmeninėmis mašinomis. Kadangi fanginėmis mašinomis mezgamos atskirų gaminių detalės, tai žymiai pagerėja žaliavų išnaudojimas ir žymiai sumažėja atliekos, kurios susidaro kerpant gaminius iš

kitomis mašinomis pagamintos trikotažo medžiagos. Todėl, siekiant pagerinti viršutinio trikotažo gaminių išvaizdą ir kokybę bei racionaliau išnaudoti žaliavą, viršutinis trikotažas vis plačiau pradedamas gaminti fanginėmis mašinomis. Nors viršutinio trikotažo gamyba fanginėmis mašinomis reikalauja žymiai daugiau darbo sąnaudų, šių gaminių vertė, skaičiuojant pagal bendrosios produkcijos rodiklį, mažai tesiskiria. Todėl fanginių mašinų naudojimas viršutinio trikotažo gamyboje vietoj lėtaeigių metmeninių mašinų neigiamai veikia bendrosios produkcijos rodiklius. Tai rodo šie duomenys:

1 lentelė

Įrengimų pakeitimo įtaka bendrosios produkcijos rodikliui, mezgant moterišką pusvilnonį megztinį „Gegužės Pirmosios“ trikotažo fabrike*

Gaminio pavadinimas	Mezgimo įrengimų pavadinimas	Gaminio vertė 1955.VIII.1 įmonės didmeninėmis kainomis	Normuojamo darbo laiko sąnaudos (valandomis)		Darbo sąnaudų pasikeitimas vienam bendrosios produkcijos rubliui (procentais)
			vienam gaminiui	vienam bendrosios produkcijos rubliui	
Moteriškas pusvilnonis megztinis	lėtaeigės metmeninės mašinos	5—55	0,72	0,13	100,0
„	fanginės mašinos	6—28	1,728	0,27	207,7

* Apskaičiuota, remiantis fabriko apyskaitomis.

Iš šių duomenų matome, kad, gaminant moterišką megztinį fanginėmis mašinomis, vienam bendrosios produkcijos rubliui reikia dvigubai daugiau darbo sąnaudų, negu gaminant jį lėtaeigėmis metmeninėmis mašinomis.

Apskaičiuojant darbo našumo lygį ir dinamiką pagal bendrosios produkcijos rodiklį, didelę įtaką taip pat turi žaliavų ir medžiagų vertės pasikeitimai. Tai ypač būdinga trikotažo pramonei, kurioje pagrindinę gamybos išlaidų dalį sudaro žaliavos ir medžiagos. 1963 metais žaliavų ir medžiagų sąnaudų lyginamasis svoris Lietuvos TSR trikotažo įmonių savikainoje sudarė 72,9%. Žaliavų vertės pasikeitimo įtaka darbo našumo lygiui ypač aktuali dabartiniu metu, kai į gamybą įdiegiamos naujos žaliavų rūšys. Tai būdinga ir viršutinio trikotažo gamybai, kur žymiai padidėjo cheminio pluošto naudojimas. Jeigu 1963 m. viršutinis trikotažas iš vilnos su cheminio pluošto verpalų priemaiša sudarė 7,7%, tai 1964 m. tokio trikotažo pagaminta 12,9%. Plečiantis cheminio pluošto gamybai, šių gaminių lyginamasis svoris dar labiau padidės. Vilnos pakaitalai yra daug pigesni už vilną, todėl žymiai mažesnė ir tomis pačiomis mašinomis pagamintų gaminių iš vilnos su cheminio pluošto verpalais vertė, skaičiuojant pagal bendrosios produkcijos rodiklį. Tuo tarpu jų gamybai sunaudojama tiek pat darbo laiko, kiek ir grynvilniams gaminiams.

Kokią įtaką darbo našumo rodikliams, skaičiuojant juos bendrosios produkcijos išdirbiui, turi vilnos pakeitimas cheminiu pluoštu, matome iš šių duomenų: 1964 m. buvo numatyta pagaminti 12,9%, faktiškai pagaminta 14,9%.

Kaip matome iš šių duomenų, gaminant pigesnius, savo išvaizda ir savybėmis nedaug tesiskiriančius nuo vilnonių, gaminius vienam bendrosios produkcijos rubliui reikalinga sunaudoti žymiai daugiau darbo laiko, negu gaminant šiuos gaminius iš vilnonių verpalų. Todėl darbo

Žaliavų rūšių pasikeitimo įtaka bendrosios produkcijos rodikliui, mezgant viršutinio trikotažo gaminius fanginėmis mašinomis*

Įmonių ir gaminių pavadinimas	Gaminių vertė 1955.VII.I įmonės didmeninėmis kainomis	Normuojamo darbo laiko sąnaudos (valandomis)		Darbo sąnaudų pasikeitimas vienam bendrosios produkcijos rubliui (procentais)
		vienam gaminiui	vienam bendrosios produkcijos rubliui	
Trikotažo fabrikas „Verpstas“				
Moteriškas megztinis iš grynavilnių verpalų	10—17	1,875	0,184	100
Moteriškas megztinis iš vilnos su 50% cheminio pluošto priemaiša	7—20	1,647	0,229	124,5
Vyriškas megztinis iš grynavilnių verpalų	12—40	1,434	0,116	100
Vyriškas megztinis iš vilnos su 50% cheminio pluošto priemaiša	5—55	1,463	0,264	227,6
Trikotažo fabrikas „Vilija“				
Moteriškas megztinis iš grynavilnių verpalų	10—17	1,3	0,128	100,0
Moteriškas megztinis iš vilnos su 50% cheminio pluošto priemaiša	7—20	1,3	0,18	140,6

* Apskaičiuota, remiantis fabriku apskaitomis.

našumo apskaičiavimas pagal bendrosios produkcijos rodiklį neskatina įmonių naudoti naujas žaliavų rūšis, didinti pigesnių, geros išvaizdos, didesnės paklausos gaminių gamybą.

Kadangi baltiniai, kojinės ir pirštinės iš įvairių verpalų rūšių dažniausiai gaminami skirtingomis mašinomis, palyginti žaliavų pakeitimo įtaką, naudojant bendrosios produkcijos rodiklį, šiose gamybose yra sunkiau. Tačiau, esant dideliame žaliavų ir medžiagų lyginamajam svoriui gamybos išlaidose, jų vertės pasikeitimai neabejotinai turi didelę įtaką bendrosios produkcijos apimčiai ir darbo našumo rodikliui.

Kaip ir kitose pramonės šakose, trikotažo pramonėje pasireiškia ir kiti bendrosios produkcijos rodiklio trūkumai. Tačiau ir čia išnagrinėti atvejai leidžia padaryti išvadą, kad pagal bendrosios produkcijos rodiklį apskaičiuotas darbo našumas neparodo tikro vaizdo, atspindinčio pasiektą darbo našumo lygį ir dinamiką.

Didėjant darbo našumo lygio apskaičiavimo reikalavimams, trikotažo pramonėje iškilo uždavinys parinkti naują gamybos apimtį ir darbo našumo lygio nustatymo rodiklį, kuris skatintų geriau įvykdyti šiai pramonės šakai keliamus reikalavimus — geriau aprūpinti tarybinius žmones reikalingais gaminiiais, nuolatos mažinant darbo sąnaudas produkcijos pagaminimui.

Darbo našumo lygio apskaičiavimui pagerinti ekonomistai siūlo visą eilę naujų gamybos apimtį ir darbo lygio apskaičiavimo būdų. Šių pasiūlymų tarpe žymi vieta skiriama normatyvinei apdorojimo vertei. Siūloma įmonių pagamintą produkciją įvertinti pastoviais, keliems metams nustatoma normatyvais, į kuriuos įeina pramonės gamybinių darbininkų pagrindinis ir papildomasis darbo užmokestis, priskaitymai socialiniam draudimui, cechinės ir bendragamyklinės išlaidos. Apskaičiuojant gamybos apimtį pagal šiuos normatyvus, eliminuojama įvairios vertės medžiagų ir žaliavų, taip pat įvairių gaminių rentabilumo įtaka, tai

yra, stengiamasi išspręsti „naudingų“ ir „nenaudingų“ įmonėms gaminti gaminių problemą. Toks gamybos apimtys ir darbo našumo lygio nustatymas jau yra praktikuojamas eilėje pramonės šakų. Nuo 1957 m. jis buvo įvestas siuvimo bei poligrafijos pramonėje, o 1963—1964 metais ir daugelyje kitų, tame tarpe ir lengvosios bei tekstilės pramonės šakų.

Kadangi į normatyvinę apdorojimo vertę įeina dalis materialinių išlaidų, dabartiniu metu siūloma pagamintos produkcijos įvertinimui naudoti stabilias sutartines kainas, kurias sudaro viso pramoninio gamybinio personalo darbo užmokestis gaminiui pagaminti¹.

Tačiau šie pagamintos produkcijos įvertinimo būdai, mūsų nuomone, ne visai atitinka gamybos apimtys ir darbo našumo rodikliui keliamus reikalavimus. Pagrindinį šių apskaičiavimų trūkumą sudaro tai, kad nei normatyvinę apdorojimo vertę, nei viso pramoninio-gamybinio personalo darbo užmokestis produkcijos vienetui pagaminti neparodo, kiek per tam tikrą laiką pagaminta produkcijos arba kiek sunaudota laiko produkcijos vienetui pagaminti, tai yra nenusako darbo našumo esmės.

Mūsų nuomone, gamybos apimtį ir darbo našumo lygį geriausiai gali atvaizduoti darbo sąnaudomis pagrįsti rodikliai. Ir dabartiniu metu, planuojant darbo našumą lygį trikotažo pramonės įmonėse, apyskaitinių ir planuojamų metų produkcijos kiekis įvertinamas planuojamiems metams nustatytais normuojamo darbo laiko sąnaudomis. Šio apskaičiavimo pagalba nustatomas produkcijos darbo imlumo pasikeitimas. Tačiau, skaičiuojant tokiu būdu produkcijos apimtį, charakterizuojamos tiktai pagrindinės gamybos darbininkų vienetininkų, kurie Lietuvos TSR trikotažo pramonėje sudaro vidutiniškai tik 60%, darbo sąnaudos. Kadangi darbo našumo lygis skaičiuojamas vienam pramoninio gamybinio personalo darbuotojui, turėtų būti skaičiuojamos viso šio personalo darbo sąnaudos. Todėl pirmiausia reikia nustatyti pagrindinės gamybos darbininkų vienetininkų ir technologines operacijas atliekančių darbininkų laikininkų darbo sąnaudas gaminio vienetui. Šios sąnaudos apskaičiuojamos, dalijant pagrindinės gamybos darbininkams vienetininkams nustatytų laiko normų sumą gaminiui pagaminti iš vidutinio išdirbio normų įvykdymo koeficiento ir technologines operacijas atliekančių darbininkų laikininkų užduotyse nustatytą laiko kiekį gaminiui pagaminti — iš vidutinio užduočių įvykdymo koeficiento. Šią darbo sąnaudų sumą galima pavadinti faktinėmis sąlyginėmis technologinėmis darbo sąnaudomis. Šias sąnaudas galima apskaičiuoti pagal tokią formulę:

$$\frac{\Sigma T_v}{K} + \frac{\Sigma T_1}{K_1} = T_{st}.$$

T_v — pagrindinės gamybos darbininkams vienetininkams nustatytų laiko normų suma gaminiui pagaminti;

T_1 — technologines operacijas atliekantiems darbininkams laikininkams nustatytas laikas gaminiui pagaminti;

K — pagrindinės gamybos darbininkų vienetininkų išdirbio normų viršijimo koeficientas;

K_1 — technologines operacijas atliekančių laikininkų užduočių įvykdymo koeficientas;

T_{st} — faktinės sąlyginės technologinės darbo sąnaudos gaminiui pagaminti.

Esant dideliame asortimento įvairumui, nustatyti tiesiogiai kiekvienam gaminiui kito pramoninio gamybinio personalo darbuotojų darbo

¹ Г. Сафран, НСО — без материальных затрат. «Экономическая газета», № 22(147), 30 мая 1964 г.

sąnaudas yra labai sunku. Šių darbuotojų darbo sąnaudas gali būti nustatomos proporcingai faktinėms sąlyginėms technologinėms darbo sąnaudoms.

Kito pramoninio gamybinio personalo darbuotojų darbo sąnaudų apskaičiavimui reikia nustatyti santykį tarp viso pramoninio gamybinio personalo ir darbininkų, kurių darbo sąnaudas galima apskaičiuoti tiesiogiai kiekvienam gaminio vienetui, planinio darbo laiko fondo. Šį apskaičiavimą galima būtų atlikti taip.

Tarkime, kad 1964 metais planinį pramoninio gamybinio personalo skaičių fabrike sudaro 970 žmonių. Iš jų pagrindinės gamybos darbininkų vienetininkų ir technologines operacijas atliekančių darbininkų laikininkų yra 780. Toliau, tarkime, kad įmonės techpramfinplane darbininkams nustatytas 1870 valandų metinis darbo laiko fondas. Padauginę šį valandų skaičių iš 780, gauname 1458,6 tūkstančius valandų. Remdamiesi kitoms pramoninio gamybinio personalo darbuotojų kategorijoms nustatyto atvykimo į darbą dienų skaičiumi ir darbo dienos trukme, galime nustatyti ir šių darbuotojų darbo laiko fondą. Sakykime, kad šių darbuotojų darbo laiko fondas sudaro 351 tūkstantį valandų. Turėdami šiuos valandų kiekius, galime nustatyti, kokį lyginamąjį svorį visame pramoninio gamybinio personalo darbuotojų darbo laiko fonde sudaro pagrindinės gamybos vienetininkų ir technologines operacijas atliekančių darbininkų laikininkų darbo valandos. Šiuo atveju jis bus apskaičiuojamas taip:

$$\frac{1458,6 + 351}{1458,6} = \frac{1809,6}{1458,6} = 1,24.$$

Padauginę iš šio koeficiento faktines sąlygines technologines darbo sąnaudas produkcijos vienetui pagaminti, gausime viso pramoninio gamybinio personalo darbo sąnaudas.

Pavyzdžiui, pagrindinės gamybos darbininkams vienetininkams nustatyta 0,7 valandos laiko norma gaminio pagaminimui, darbininkams laikininkams nustatytas 0,1 val. laikas. Vidutinis šių darbininkų vienetininkų išdirbio normų įvykdymo koeficientas 1,05, darbininkų laikininkų vidutinis užduočių įvykdymo koeficientas 1,1. Darbo laiko sąnaudos šiuo atveju produkcijos vienetui sudarys:

$$\frac{0,7}{1,05} + \frac{0,1}{1,1} \cdot 1,24 = 0,93 \text{ val.}$$

Tokiu būdu galima būtų nustatyti pramoninio gamybinio personalo darbo sąnaudas gaminiui pagaminti atskiroje įmonėje. Įvertindami pastoviomis viso pramonės gamybinio personalo darbuotojų darbo sąnaudomis kelių metų pagamintą produkciją, galime apskaičiuoti atskirų įmonių darbo našumo dinamiką.

Tačiau darbo našumo rodiklis turi duoti visos pramonės šakos įvertinimą. Todėl jis turėtų būti pagrįstas visuomeniškai būtinu darbo kiekiu gaminiams pagaminti.

Mūsų nuomone, darbo našumo lygį ir jo dinamiką visoje pramonės šakoje geriausiai būtų galima apskaičiuoti ne pastoviomis darbo laiko sąnaudomis, bet jų pagrindu nustatytais sąlyginiais vienetais. Jų sudarymo pagrindu turėtų būti paimtos viso pramonės gamybinio personalo darbo sąnaudos. Sąlyginiai vienetai turėtų tą pranašumą, kad, tobulėjant technikai ir technologijai bei darbo organizacijai ir tuo pagrindu keičiantis darbo sąnaudoms, nereiktų peržiūrėti visų gaminių darbo sąnaudų normatyvų, o tik patikslinti jų tarpusavio santykį.

Sąlyginių vienetų apskaičiavimas trikotažo pramonėje nėra naujas dalykas. Jie naudojami, įvedus naujas apmokėjimo sąlygas. Tačiau šioje pramonės šakoje sąlyginiai vienetai turi labai siaurą pritaikymą — jais apskaičiuojama planinė produkcijos apimtis, pagal kurią nustatomos atskirų įmonių, cechų ir gamybos barų grupės vadovaujančiųjų bei inžinerijos-technikos darbuotojų darbo apmokėjimui. Sąlyginiai trikotažo gaminių vienetai apskaičiuojami 1959 m. gruodžio mėn. 31 d. TSRS Ministrų Tarybos Valstybinio komiteto darbo ir užmokesčio klausimams ir Visasąjunginės profesinių sąjungų Centro Tarybos patvirtintais koeficientais. Šių koeficientų vienetai sudaro darbo laiko sąnaudos pagaminimui vienos poros moteriškų kojinių iš karštinės medvilnės verpalų apvaliomis kojinių mezgimo mašinomis. Remiantis šiomis sąnaudomis, nustatyti visų trikotažo gaminių perskaiciavimo į sąlyginius vienetus koeficientai. Panagrinėkime, kaip šie sąlyginiai vienetai atspindi įmonėse įdėtą darbo laiką produkcijos pagaminimui mūsų aukščiau nagrinėtais atvejais.

3 lentelė

Įrengimų ir žaliavų pasikeitimo įtaka sąlyginių vienetų rodikliams*

	Vienam gaminiui nustatytų sąlyginių vienetų kiekis	Normuojamo darbo laiko sąnaudos (valandomis)		Darbo sąnaudų pasikeitimas vienam sąlyginiam vienetui pagaminti (procentais)
		vienam gaminiui	vienam sąlyginiam vienetui	
I. Įrengimų pasikeitimo įtaka „Gegužės Pirmosios“ fabrike				
Moteriškas pusvilnonis megztinis, megztas fangine mašina	28,1	1,728	0,062	100,0
Moteriškas pusvilnonis megztinis, megztas lėtaeige metmenine mašina	10,8	0,72	0,067	108,1
II. Žaliavų pasikeitimo įtaka fanginėmis mašinomis mezgamų gaminių gamyboje „Verpsto“ fabrike				
Moteriškas megztinis iš vilnos su 50% cheminio pluošto priemaiša	28,1	1,647	0,059	100,0
Moteriškas megztinis iš grynavilnių verpalų	28,1	1,875	0,067	113,6
Vyriškas megztinis iš grynavilnių verpalų	15,5	1,434	0,093	100,0
Vyriškas megztinis iš vilnos su 50% cheminio pluošto priemaiša	15,5	1,463	0,094	101,1
„Vilijos“ fabrike				
Moteriškas megztinis iš grynavilnių verpalų	28,1	1,3	0,046	100,0
Moteriškas megztinis iš vilnos su 50% cheminio pluošto priemaiša	28,1	1,3	0,046	100,0

* Apskaičiuota, remiantis fabričių apyskaitomis.

Kaip matome iš 3 lentelės duomenų, sąlyginiais vienetais apskaičiuota gamybos apimtis geriau atvaizduoja įmonėse įdėtą darbo sąnaudą produkcijai pagaminti. Šis apskaičiavimo būdas įmones daugiau skatintų naudoti pažangesnius gamybos metodus, naujas žaliavų rūšis.

Tačiau šie sąlyginiai vienetai irgi turi trūkumų. Perskaiciavimo į sąlyginius vienetus koeficientai nustatyti labai stambioms gaminių grupėms. Pavyzdžiui, perskaiciavimui moteriškų megztinių ilgomis rankovėmis į sąlyginius vienetus nustatyti tiksliai 4 koeficientai. Šie gaminiai suskirstyti į dvi grupes pagal tai, ar jie skiriami suaugusiems, ar vaikams, o šios grupės skirstomos į megztus pagal lekalą ir į kirptus iš medžiagos. Tokiu pat principu nustatyti ir kitų viršutinio trikotažo gaminių skaičiaus perskaiciavimo į sąlyginius vienetus koeficientai. Labai sustambintoms gaminių grupėms yra nustatyti ir kitų trikotažo gaminių perskaiciavimo į sąlyginius vienetus koeficientai. Todėl gamybos apimtys ir darbo našumo lygio apskaičiavimas šiais sąlyginiais vienetais neskatintų įmones gaminti sudėtingesnius gaminius.

Iš 3 lentelės duomenų matome, kad, apskaičiuojant pagamintą produkciją sąlyginiais vienetais, gaunamas ne visai teisingas santykis tarp atskirų gaminių. Kaip matome, „Verpsto“ fabrike vienam sąlyginiam vienetui tenkančios faktinės darbo sąnaudos vyriško megztinio pagaminimui yra žymiai didesnės už moteriško megztinio gamybai reikalingas darbo sąnaudas.

Esant šiems trūkumams, 1959.XII.31 patvirtintų sąlyginių vienetų pagalba apskaičiuotas kai kurių trikotažo įmonių darbo našumo lygis žymiai skiriasi nuo apskaičiuoto mūsų aukščiau nurodytu būdu — pagal 1964 metų planines atskirų įmonių darbo sąnaudas. Tai matome iš šių duomenų:

4 lentelė

Vidutinis pramoninio gamybinio personalo išdirbis kai kuriose Lietuvos TSR trikotažo įmonėse 1963 metais, %, lyginant su 1961 metais*

	Skaičiuojant pagal bendrosios produkcijos rodiklį	Skaičiuojant 1959.XII.31 tvirtintais sąlyginiais vienetais	Skaičiuojant 1964 metų planinėmis darbo sąnaudomis
Kojinių fabrikas „Koton“	112,9	106,7	100,5
Klaipėdos kojinių fabrikas	114,7	117,2	110,8
Trikotažo fabrikas „Audimas“	109,6	114,6	115,7
Trikotažo fabrikas „Gegužės Pirmoji“	112,7	111,5	109,6

* Apskaičiuota, remiantis įmonių apyskaitų ir techpramfinplanų duomenimis.

Kaip matome iš 4 lentelės duomenų, darbo našumo lygio apskaičiavimas dabartiniu metu trikotažo pramonėje naudojamais sąlyginiais vienetais ne visai teisingai atvaizduoja įmonėse įdėtų darbo sąnaudų produkcijos gamybai pasikeitimą. Todėl teisingam darbo našumo lygio ir dinamikos nustatymui reikia sudaryti tobulesnius gaminių perskaiciavimo į sąlyginius vienetus koeficientus. Mūsų nuomone, būtų tikslinga sudaryti naujus gaminių perskaiciavimo į sąlyginius vienetus koeficientus ir įvesti, eksperimento tvarka, gamybos apimtys ir darbo našumo lygio apskaičiavimą sąlyginių vienetų pagalba Lietuvos TSR trikotažo pramonės įmonėse. Sąlyginiu vienetu būtų galima palikti vieną kojinių porą iš karštinės medvilnės verpalų. Sąlyginio vieneto pagrindas turėtų būti viso pramoninio gamybinio personalo darbo sąnaudos. Apskaičiuojant šias sąnaudas, būtų galima naudoti mūsų aukščiau pateiktą būdą. Tikslesnių sąlyginių vienetų nustatymui reikėtų panaudoti pagrįstus inžinerijos-technikos darbuotojų, tarnautojų ir kito pramoninio gamybinio personalo skaičiaus normatyvus (šie normatyvai dabartiniu metu yra ruošiami).

Tokiu pagrindu nustatyti sąlyginiai vienetai geriau, negu normatyvinė apdirbimo vertė išreikštų darbo našumo esmę — jais būtų apskaičiuojama visa per tam tikrą laiką pagamintos produkcijos apimtis. Mūsų nuomone, sudarant koeficientus perskaičiavimui į sąlyginius vienetus, turėtų būti neužmirštas ir kokybės klausimas. Todėl, siekiant suinteresuoti įmones gaminti tik aukštos kokybės produkciją, reikėtų žemesnių rūšių produkcijos perskaičiavimui į sąlyginius vienetus sudaryti tam tikru procentu mažesnius koeficientus.

Jeigu sąlyginiai vienetai būtų pagrįsti darbo laiko kiekiu, įmonėse pagamintų sąlyginių vienetų sumą būtų galima lengvai perskaičiuoti į valandas ir palyginti įmonėse sunaudotą darbo laiko kiekį su nustatytoju sąlyginiuose laiko vienetuose. Sąlyginiais vienetais apskaičiuotas darbo našumas leistų palyginti atskirų įmonių darbą, apibendrinti pramonės šakoje pasiektus rodiklius, priversti įmones siekti priešakinių įmonių lygio. Be to, šio rodiklio pagalba taip pat galima nustatyti, kokiose įmonėse, kokiomis sąlygomis geriausia gaminti vieną ar kitą produkciją, tai yra pasiekti maksimalių rezultatų mažiausiomis darbo sąnaudomis.

Vilniaus Valstybinis
V. Kapsuko vardo universitetas
Liaudies ūkio ekonomikos katedra

Redakcinei kolegijai įteikta
1964 m. spalio mėn.

К ВОПРОСУ ОБ УЧЕТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛЬНОСТИ ТРУДА В ТРИКОТАЖНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

З. ГАЙГАЛЕНЕ

Резюме

В качестве единственного и обобщающего показателя, характеризующего уровень производительности труда в трикотажной промышленности, в настоящее время используется выработка валовой продукции в расчете на 1 единицу промышленно-производственного персонала.

Основной недостаток данного показателя заключается в том, что его уровень определяется не столько затратами труда, сколько стоимостью сырья, из которого изготавливаются трикотажные изделия. Это обстоятельство в данное время, когда в промышленности осваивается сырье с примесью синтетических волокон, приводит к искусственному занижению уровня производительности труда.

На примерах, взятых из практики работы трикотажных фабрик Литовской ССР, показывается, что при изготовлении трикотажных изделий из шерсти с 50% содержанием химических волокон по отношению к изделиям, изготовляемым из чистой шерсти, валовая выработка на 1 работника снижается от 1,2 до 2,3 раза.

На основании анализа недостатков, имеющих место в оценке уровня производительности труда по валовой выработке и по другим ценностным показателям (нормативная стоимость обработки и др.) делается вывод о том, что наиболее точно и полно достигнутый уровень производительности труда и его динамику может характеризовать

показатель, основанный на трудоемкости изделий, определенной по затратам труда работников всего промышленно-производственного персонала. В связи с этим уровень производительности труда в трикотажной промышленности предлагается оценивать в условных единицах, определяемых как отношение трудоемкости каждого вида изделий к трудоемкости одной пары чулок из кардной пряжи.

Для того, чтобы заинтересовать предприятия в улучшении качества продукции, изделия пониженных сортов предлагается оценивать по сниженным на определенный процент условным единицам.

В статье рассматривается методика определения трудоемкости изделий и условных единиц.

Рекомендуемый порядок оценки уровня производительности труда в порядке экономического эксперимента предлагается ввести на предприятиях трикотажной промышленности Литовской ССР.
